

VLADAVINA PRAVA I NEOVISNOST PRAVOSUĐA U REPUBLICI HRVATSKOJ U EUROPSKOJ PRAVNOJ PERSPEKTIVI: OSVRT NA PRESUDU U PREDMETU *HANN-INVEST*

Ante Elez

student treće godine pravnog studija,
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
E-adresa: elez.ante1302@gmail.com

Pregledni rad

UDK 340.131:342.56(497.5)
Rad primljen 1. travnja 2025.

Sažetak

Načelo vladavine prava jedno je od stožernih načela suvremenih liberalnih demokracija. Ono pred takve poretke postavlja niz zahtjeva, a bez kojih se ono ne može ostvariti u svojoj punini. Jedno od tih temeljnih zahtjeva jest i načelo sudske neovisnosti, odnosno zahtjev za neovisnim pravosuđem. Ti su prohtjevi konstitucionalizirani, ne samo u domaćim ustavnim porecima, već i na razini Europske unije, a posebice glasovitim čl. 19. Ugovora o Europskoj uniji te čl. 47. Povelje o temeljnim pravima Europske unije. Te su odredbe više puta korištene u praksi od strane Suda Europske unije kada je odlučivao o suglasnosti nacionalnih propisa s europskima. Tako je Sud odlučivao i u (hrvatskom) predmetu „Hann-Invest“ iz 2024. godine, kada je ustanovio da su određene odredbe hrvatskog Zakona o sudovima te Sudskog poslovnika u koliziji sa zahtjevima koji proizlaze iz načela vladavine prava. Sud je uspostavio tumačenje da nacionalni mehanizam „pravnih shvaćanja“ (iz čl. 40. Zakona o sudovima) te ovlast uvjetne otpreme odluka (iz čl. 177. Sudskog poslovnika) nisu u skladu s čl. 19. UEU-a, odnosno zahtjevima koje odnosna europska norma (pret)postavlja.

Ključne riječi: vladavina prava, neovisnost pravosuđa, čl. 19. UEU-a, pravna shvaćanja, Hann-Invest

1. UVOD

Suvremeni liberalni demokratski poredci počivaju na mnogim načelima, među kojima (ako ne nužno centralnu, onda barem) značajnu ulogu ima pravno načelo vladavine prava. Vladavina prava ne predstavlja tek obično načelo – ono je općepriznati standard suvremenih demokratskih poredaka. Atribut „općepriznati“ treba tumačiti u smislu na-

ravni, zajednički, tj. svim takvim poredcima poznato i priznato pravno pravilo, dok apoziciju „standard“ kao osnovnu pretpostavku postojanja pravne države i legitimnog pravnog poretka. Osim nacionalnih poredaka, mnogi međunarodni i „kvazimeđunarodni“ poredci počivaju na takvim vrijednostima. Klasičan su primjer Ujedinjeni narodi, Vijeće Europe, ali i Europska unija (dalje: EU) koja bezuvjetno jamči (i nadasve zahtijeva) poštovanje ovog aksiom-načela, kako u nacionalnim (ustavnim) poredcima država članica EU-a, tako i u samom internom pravnom sustavu EU-a.

Činom prihvaćanja načela vladavine prava u arhitekturu europskog pravnog poretka ono je počelo nacionalnim pravnim poredcima postavljati određene obveze, posebice nacionalnim zakonodavcima i sudovima, koji moraju biti svjesni kako (od tog trenutka) povreda ovog supremacijskog načela više nije isključiva povreda nacionalnog ustavnog poretka, već i povreda samog poretka EU-a. Stoga se može i očekivati kako će raznorazne povrede ovog načela, odnosno zahtjeva koje ono (pret)postavlja, biti sankcionirane i od strane EU-a. U sličnom se takvom „neobranom grožđu“ našla i Republika Hrvatska čije je jedno zakonsko rješenje proglašeno nesuglasnim s načelom neovisnosti pravosuđa koje izvire iz vladavine prava, a zajamčeno je pravnim poretkom Unije. Dotični je stav Sud Europske unije (dalje: Sud) iznio u posebnoj presudi donesenoj u predmetu *Hann-Invest*, a čija će analiza biti predmetom ovoga rada.

Glavno istraživačko pitanje ovog rada, a na koje se primarno odgovara u 4. i 5. poglavlju, jest koji je istinski sadržaj ove presude te koje su njezine praktične posljedice. Međutim, radi sistematičnog pregleda, u prvome se dijelu rada (poglavlje 2. i 3.) raspravlja ponajprije o općeteorijskom pojmu vladavine prava, a potom i o njezinoj pravnoj osnovi u Osnivačkim ugovorima EU-a te dosadašnjem tumačenju u sudskoj praksi. Pritom se rad, s metodološkog aspekta, temelji na analizi *de lege lata* i *de lege ferenda*, a u izvjesnim dijelovima i na *pravnopolitičkoj istraživačkoj metodi*¹ kojom se nastoji evaluirati donesena rješenja te, u konačnici, zauzeti stav u svezi s problemskim pitanjem.

2. OPĆI POJAM VLADAVINE PRAVA

U suvremenoj je znanosti vladavina prava jedan od temeljnih, središnjih imperativnih zahtjeva na kojima se temelje i grade cjelokupni sustavi prava i obveza svih pravnih subjekata. Iako su sve do današnjeg dana ideje o univerzalnom značenju vladavine prava kao pravnog načela disperzirane, uzima se da vladavina prava generalno označava temeljnu ideju za izgradnju (političkog) sustava koji bi, prema istome, bio nužno utemeljen na ustavu, odnosno zakonu.² Pritom je od iznimnog značaja naglasiti da se konkret-

¹ Curry-Sumner, Ian; Kristen, François; Van Der Linden-Smith, Tina; Tigchelaar, Jet, Istraživačke vještine. Upute za pravnike, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2023., str. 8.

² Lauc, Zvonimir, Načelo vladavine prava u teoriji i praksi, Pravni vjesnik, Vol. 32, No. 3–4, 2016., str. 48.

no pravilo odnosi jednako na sve – kako na adresate, tako i na adresante pravnih normi. *Ergo*, srž vladavine prava jest upravo stvaranje odnosa koji bi nužno bio zasnovan na načelu subordinacije, tj. podređenosti pravnom propisu – ponajprije ustavu, a što se i izražava načelom *sub lege, non sub homine* (tzv. načelo ustavnosti i zakonitosti). Međutim vladavina prava nije ograničena samo na taj formalni element – ona, naime, ima i svoj supstancijalni element u kojem dolaze do izražaja vrijednosti karakteristične za suvremeno demokratsko društvo. Ovdje je riječ o zahtjevu da sadržaj samog zakona bude koncipiran tako da se građanima štite temeljna ljudska prava i slobode.³ To su ujedno i dvije temeljne funkcije koje vladavina prava unosi u pravni poredak – poštovanje načela ustavnosti i zakonitosti te zaštita ljudskih prava.

Osim prethodno izloženog, vladavina prava suvremenim liberalno-demokratskim pravnim poredcima postavlja još neke dodatne zahtjeve koji proizlaze iz nje dosljednim tumačenjem. Neki od tih zahtjeva jesu i dioba vlasti te neovisnost pravosuđa. Oni su komplementarne prirode jer neovisnost pravosuđa pretpostavlja uspostavljenju diobu vlasti. Dioba vlasti strukturalno je povezana s već opisanim funkcijama vladavine prava jer se poštovanje zakonitosti i zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda postižu jedino potpunim oživotvorenjem načela diobe vlasti.⁴ Neovisnost je pravosuđa, s druge strane, realni mehanizam za zaštitu individualnih ljudskih prava jer omogućava nepristrano suđenje i donošenje odluka. U tom smislu, neovisnost pravosuđa ima, kako navodi Denninger, funkciju „jamstva pravne sigurnosti“.⁵

Osim ovih četiriju opisanih, postoje još mnogobrojni zahtjevi koji proizlaze iz općeg načela vladavine prava. Dakle, lista funkcija nije taksativna.⁶ Ovdje su samo nabrojani oni zahtjevi bez kojih vladavina prava ne može postojati te kao takvi preuzeti su u sve suvremene pravne poretke. Stoga, sve današnje pravne sustave, odnosno države, koje ne ispunjavaju (minimalno) ove zahtjeve, ne možemo okarakterizirati kao pravne države. Kaže se, stoga, da su ovi zahtjevi *conditio sine qua non* egzistencije pravne države i vladavine prava općenito. Kao što je rečeno, sve države u svojim ustavima proklamiraju i jamče spomenuta načela.⁷ No, važno je ponovno spomenuti i da vladavina prava nije

³ Smerdel, Branko, Ustavno uređenje europske Hrvatske, Narodne novine, Zagreb, 2020., str. 10.

⁴ Kostadinov, Biljana, Vladavina prava, u: Kostadinov, Biljana (ur.); Podolnjak, Robert; Gardašević, Đorđe; Horvat Vuković, Ana; Pavković, Dora, Poredbeno ustavno pravo. Druga knjiga: ustavno sudovanje, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2024., str. 47.

⁵ Denninger, Erhard, Sastavnice europske pravnodržavne kulture na početku 21. stoljeća, Politička misao: časopis za politologiju, Vol. 38, No. 4, 2001., str. 68.

⁶ U literaturi se (v., primjerice, u: Roos, Stefanie Ricarda, *The Rule of Law as a Requirement for Accession to the European Union*“, dostupno na: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=8279dfa9-5d97-fb5e-1015-d5b82483170c&groupId=252038, pristupljeno: 11. prosinca 2024.), kao dodatni imperativi koji proizlaze iz načela vladavine prava, spominju i načelo zakonitosti, pravna sigurnost i jasnoća te načelo razmjernosti (proporcionalnosti).

⁷ Tako i Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 85/2010, 5/2014, pročišćeni tekst; dalje: Ustav) u člancima 3., 4. i 5.

ograničena samo na države – često je zajamčena i u raznoraznim organizacijama ili nadnacionalnim poretcima, a što pritom samo dokazuje njezin značaj. S time u svezi, dotično načelo vladavine prava pronalazimo i u EU-u, dakle, još jednom (specifičnom) pravnom poretku koji je *inter alia* usmjeren i na očuvanje pravosudne neovisnosti, učinkovitu diobu vlasti i zaštitu zajamčenih ljudskih prava.

3. VLADAVINA PRAVA U PRAVNOM PORETKU EUROPSKE UNIJE

Iako o njoj prve verzije Osnivačkih ugovora nisu sadržavale nikakve odredbe, s vremenom je vladavina prava postala općeprihvaćeno načelo pravnog poretka EU-a.⁸ To se ogleda i u aktualnom normativnom uređenju u Ugovoru o Europskoj uniji (dalje: UEU), Ugovoru o funkcioniranju Europske unije (dalje: UFEU)⁹ te u Povelji Europske unije o temeljnim pravima (dalje: Povelja),¹⁰ u kojima se vladavina prava jamči na dvostrukoj razini: (i) na europskoj, dakle pri radu institucija i tijela EU-a te (ii) na razini država članica, koje su obvezne poštovati načelo vladavine prava i sve zahtjeve koji proizlaze iz njega. Paradigmatički primjer takvog normativnog jamstva predstavlja članak 2. UEU-a koji nabraja *vrijednosti*¹¹ na kojima se temelji Unija i njezino funkcioniranje, a među kojima je spomenuta i vladavina prava. Osim toga, i članak 7. UEU-a također štiti vladavinu prava. U njemu je normiran politički (dakle, nesudski) postupak za zaštitu svih vrijednosti iz, prethodno spomenutog čl. 2. UEU-a, pa tako i vladavine prava. Odnosnom je odredbom predviđen složeni *sui generis* mehanizam preventivnog karaktera, koji omogućava tijelima EU-a da „suspendiraju određena prava koja proizlaze iz primjene Ugovorâ“ u slučaju da država članica krši neke od vrijednosti zajamčene čl. 2. Iako se doima podosta učinkovitim, sudeći s aspekta formalnih pretpostavki za njegovu primjenu, zamišljen je kao sredstvo *ultima ratio* karaktera, tj. kao takvo koje se ne aktivira za svaku, već isključivo za onu najtežu povredu vladavine prava od strane države članice EU-a.¹²

⁸ Vasiljević, Snježana, Temeljna prava i vladavina prava u Europskoj uniji: izazovi prije i nakon pridruženja, u: Bačić, Arsen (ur.), *Pravo i politika EU: stara pitanja, novi odgovori*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), Zagreb, 2020. U tom smislu, i Lauc napominje (u Lauc, *op. cit.* (v. u bilj. 3), str. 53.) kako je vladavina prava prvi put „konstitucionalizirana“ u europskom pravu Ugovorom iz Maastrichta 1993.

⁹ Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije, SL C 202, 7. lipnja 2016., str. 1.–388., pročišćena verzija.

¹⁰ Povelja Europske unije o temeljnim pravima, SL C 202/02, 7. lipnja 2016, str. 389.–405.

¹¹ Suprotno izričaju iz UEU-a, u Povelji vladavina prava kvalificira se kao *načelo* što potencijalno može imati određene implikacije u praksi Suda EU-a pri tumačenju odnosne odredbe Osnivačkog ugovora, a o čemu v. *amplius* u: Pech, Laurent, The Rule of Law as a Constitutional Principle of the European Union, Jean Monet Working Paper, No. 4, 2009.; dostupno na https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1463242, pristupljeno 17. prosinca 2024.

¹² Zbog tog je razloga često opisivan kao „nuklearna opcija“ (prema Vasiljević, S., *op. cit.* (v. u bilj. 8)), iako postoji dio autora koji ne zastupaju takvo mišljenje (cf. Magen, Amichai; Pech, Laurent, The Rule of Law and the

Osim spomenutih odredbi UEU-a, nesumnjivo krucijalnu ulogu u kontekstu zaštite vladavine prava, a posebice u segmentu zaštite neovisnosti pravosuđa, pronalazimo u članu 19. UEU-a koji, podosta općenitim formulacijama propisuje sljedeće:

„(1) Sud Europske unije obuhvaća Sud, Opći sud i specijalizirane sudove. On osigurava poštovanje prava pri tumačenju i primjeni Ugovorâ.

Države članice osiguravaju pravne lijekove dostatne za osiguranje učinkovite pravne zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije.“

U ovom je kontekstu od posebnog značaja podstavak drugi odnosnog članka koji normira tzv. načelo učinkovite pravne zaštite (*effective judicial protection*).¹³ To načelo, koje proizlazi iz načela lojalne suradnje zajamčene čl. 4., st. 3. UEU-a, obvezuje države članice EU-a da samostalno¹⁴ omoguće subjektima prava EU-a (procesnopravno) ostvarivanje vlastitih subjektivnih prava koje im pripadaju upravo na temelju tog europskog (objektivnog) prava.¹⁵ Iako *prima facie* nema nikakve veze s područjem zaštite neovisnosti sudstva, ovaj je članak (s vremenom) postao temeljna odredba s pomoću koje Sud svojom bogatom judikaturom „implementira“ načelo vladavine prava zajamčeno čl. 2. UEU-a.¹⁶

Općenito, prvi je put Sud vladavinu prava i EU doveo u direktnu vezu presudom u predmetu *Les Verts*,¹⁷ konstatiravši pritom da odnosno načelo čini temeljnu podlogu EU-a. Međutim, presuda od krucijalnog značenja, u kojoj se Sud posebno bavio čl. 19. UEU-a (konkretno stavkom 1.), bila je ona u predmetu *Portugalski sudci*.¹⁸ Ovom je presudom (a što je posljedično važno i za presudu *Hann-Invest*) Sud postavio doktrinu o „širem doseg“ čl. 19. UEU-a.¹⁹ Time je Sud ustvrdio (i) kako čl. 19., st. 1. UEU-a djeluje u svim

European Union, u: May, Christopher; Winchester, Adam, (ur.), *Handbook of the Rule of Law*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, Northampton, 2018., str. 237.).

¹³ Rydén, Erik, *Exploring the Scope of Article 19(1) TEU: A New Horizon for the Enforcement of Rule of Law in EU Member States?*, Magistarski rad, Uppsala University, 2020., str. 24., <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1518185/FULLTEXT01.pdf>, pristupljeno 20. prosinca 2024.

¹⁴ Europsko pravo rijetko propisuje konkretne postupke za ostvarivanje subjektivnih prava, stoga teret njihova ostvarivanja leži na državama članicama. One su slobodne u procesnom normiranju, uz dva bitna ograničenja koja proizlaze iz čl. 19. UEU-a – načelo ekvivalentnosti te načelo procesne djelotvornosti. O tomu detaljnije u: Čapeta, Tamara; Rodin, Siniša, *Osnove prava Europske unije*, Narodne novine, Zagreb, 2018., str. 121.

¹⁵ Rydén, Erik, *loc. cit.* (v. u bilj. 13).

¹⁶ O strukturalnoj hermeneutičkoj i funkcionalnoj povezanosti načela vladavine prava (prema osnovi čl. 2. UEU-a) i načela učinkovite pravne zaštite (prema osnovi čl. 19. UEU-a) v. u: Rossi, Lucia Serena, *Il valore giuridico dei valori. L'Articolo 2 TUE: relazioni con altre disposizioni del diritto primario dell'UE e rimedi giurisdizionali*, *Federalismi.it*, No. 19, 2020., str. 12.–20.

¹⁷ Sud EU, C-294/83, *Les Verts*, ECLI:EU:C:1986:166.

¹⁸ Sud EU, C-64/16 *Associação Sindical dos Juizes Portugueses protiv Tribunal de Contas*, ECLI:EU:C:2018:117.

¹⁹ Rydén, Erik, *op. cit.* (v. u bilj. 13), str. 51.

situacijama koje su obuhvaćene europskim pravom²⁰ te (ii) da svako državno tijelo koje djeluje u sudbenom svojstvu (u smislu UEU-a) mora udovoljavati svim zahtjevima koje postavlja odnosna odredba UEU-a.²¹ Takav otvoreni, neodređeni izričaj Suda kao posljedicu ostavlja prošireni domet ovog članka jer, kao što se napominje u presudi, u svakom slučaju u kojem bi neki nacionalni sud mogao doći u situaciju da primjeni pravo EU-a, postupak pred tim Sudom mora odgovarati zahtjevima koji proizlaze na temelju čl. 19., a to je svakako zahtjev za neovisnošću sudova. Stoga, ispravno primjećuje Rydén, ovaj članak konstantno obvezuje nacionalne sudove i to upravo zato što svaki nacionalni sud *in praxi može* doći u situaciju da je primoran primijeniti pravo EU-a.²² Ovo stajalište Sud, dakle, veže isključivo uz odnosni članak UEU-a, a to je posebno važno imati na umu jer i Povelja sadrži odredbu o neovisnosti pravosuđa.

Konkretno, članak 47. Povelje normira ljudsko pravo na (i) djelotvoran pravni lijek, (ii) pravični postupak pred neovisnim sudom te na (iii) ostala procesna jamstva subjekata određenog sudskog postupka. Međutim, za razliku od izloženog čl. 19. UEU-a, ova odredba Povelje nema onakav „proširen domet“. Članak 47. će se aktivirati jedino ako je pravna situacija u „klasičnom“ doseg prava EU-a, odnosno u slučaju da nacionalni sud (koji vodi postupak) primjenjuje neku konkretnu odredbu europskog prava.²³

4. ANALIZA PRESUDE U PREDMETU *HANN-INVEST*

Početkom srpnja 2024. godine veliko vijeće Suda usvojilo je novu presudu (u predmetu započetom od strane hrvatskog pravosuđa), a koja je uvelike nadogradila (ranije pojašnjenu) europsku doktrinu o vladavini prava i neovisnosti pravosuđa (predmet *Hann-Invest*).²⁴

Iznimno je važno napomenuti kako je odnosna presuda donijeta u povodu zahtjeva za odluku u prethodnom postupku (*the reference for a preliminary ruling procedure*), dakle po postupku iz članka 267. UFEU-a. Kao i uvijek kad je riječ o prethodnom postupku, glavna motivacija nacionalnog suda za aktivaciju dotičnog članka jest težnja za postizanjem uniformnog tumačenja europskog prava, čija će norma u tom nacionalnom sudskom postupku biti primijenjena, a za što je isključivo nadležan Sud.²⁵

²⁰ *Portugalski sudci* (v. u bilj. 18), para. 34.

²¹ *Ibid.*, para. 37.

²² Rydén, Erik, *op. cit.* (v. u bilj. 13), str. 52.

²³ Krajewski, Michał, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses: The Court of Justice and Athena's Dilemma*, European forum (European papers, Vol. 3, No. 1), 2018., str. 404.

²⁴ Sud EU, C-554/21, C-662/21, C-727/21, *Hann-Invest*, ECLI:EU:C:2024:594.

²⁵ Lenz, Carl Otto, *The Role and Mechanism of the Preliminary Ruling Procedure*, Fordham International Law Journal, Vol. 18, No. 2, 1994., str. 389.

4.1. PRAVNE OKOLNOSTI PREDMETA

Na samome početku, opravdano je zbog okolnosti slučaja i strukture same presude objasniti činjenične okolnosti predmeta tek nakon pojašnjenja pravnih okolnosti. S obzirom na to da je riječ o postupku iz čl. 267. UFEU-a, postavljaju se dva pitanja koja su važna za potpunu jasnoću svih okolnosti samog slučaja: (i) za koju je odredbu europskog prava zatraženo tumačenje te (ii) koje je osporeno nacionalno pravo.

Ad (i): Kao što je rečeno, *ratio* prethodnog postupka jest upravo postizanje harmonizirajućeg tumačenja prava tako što se pred Sudom postavlja pitanje tumačenja (europskog!) prava te Sud prosuđuje suglasnost odredba nacionalnog prava s prvotnom odredbom prava EU-a. U ovom je predmetu nacionalni sud koji je vodio postupak (Visoki trgovački sud Republike Hrvatske; dalje: VTS) postavio pitanje interpretacije čl. 19. UEU-a te čl. 47. Povelje.²⁶ Dakle, VTS je problematizirao konkretne odredbe nacionalnog prava, kvalificirajući ih pritom kao nesuglasne s načelom vladavine prava, a koje je zajamčeno UEU-om i Poveljom. Zbog tog je razloga, konstruiravši dva prethodna pitanja, VTS zatražio očitovanje Suda kako bi nastavio s konkretnim sudskim postupkom.

Ad (ii): VTS je osporio dvije odredbe nacionalnog prava – od kojih jedna proizlazi iz Zakona o sudovima (dalje: ZS),²⁷ a druga iz podzakonskog akta, konkretno Sudskog poslovnika (dalje: Poslovník).²⁸

Prva je osporena odredba članak 40. stavak 2. ZS-a koji u cijelosti glasi:

„(2) Pravno shvaćanje prihvaćeno na sjednici svih sudaca odnosno sudskog odjela (...), Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, (...) obvezno je za sva drugostupanjska vijeća ili sudce pojedince tog odjela, odnosno suda.“

Konkretno, ovom se zakonskom odredbom normira posebni procesni institut pravnih shvaćanja. Osim što predstavlja faktički iznimku od pravila da sudska praksa nije izvor prava,²⁹ njegov je *ratio legis* postizanje efektivnijeg ujednačavanja sudske prakse. Naime, pravnim shvaćanjem usvojenim na nekoj (radi toga sazvanoj) sjednici sudskog odjela (npr. kazneni ili građanski odjel) omogućila bi se jednakost u primjeni prava u konkretnim slučajevima i to na način da bi konkretno sudsko vijeće moralo primijeniti tako usvojeno pravno shvaćanje. Međutim, od krucijalne je važnosti istaknuti činjenicu da se dotično obligatorno pravno shvaćanje donosi bez sudjelovanja stranaka (u postupku

²⁶ *Hann-Invest*, para. 1.

²⁷ Zakon o sudovima, Narodne novine, broj 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020, 21/2022, 60/2022, 16/2023, 155/2023, 36/2024, pročišćeni tekst.

²⁸ Sudski poslovnik, Narodne novine, broj 37/2014, 49/2014, 8/2015, 35/2015, 123/2015, 45/2016, 29/2017, 33/2017, 34/2017, 57/2017, 101/2018, 119/2018, 81/2019, 128/2019, 39/2020, 47/2020, 138/2020, 147/2020, 70/2021, 99/2021, 145/2021, 23/2022.

²⁹ Krapac, Davor, Kazneno procesno pravo. Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2020., str. 56.

tumačenja), pa i bez mogućnosti podnošenja pravnih lijekova (žalbe ili prigovora) na konkretnu odluku o tumačenju.³⁰

Osim čl. 40., st. 2. ZS-a, *Hann-Invest* osporio je i čl. 177., st. 3. Poslovnika koji predviđa sljedeće:

„(3) Kod drugostupanjskog suda predmet se iskazuje riješenim u trenutku otpravka odluke iz referade suca nakon što je predmet vraćen iz službe za praćenje i evidentiranje sudske prakse. Služba za praćenje i evidentiranje sudske prakse dužna je u što kraćem roku od dana prijama spisa isti vratiti u referadu suca. (...)“

Ova drugoosporena odredba postavlja pravilo koje određuje trenutak dovršenja drugostupanjskog postupka, odnosno trenutak završetka izrade odluke u tom postupku. To je, dakle, trenutak od kojeg je presuda „vraćena“ iz Službe evidencije, posebnog tijela sudske uprave koje je zaduženo za provedbu pravnih shvaćanja.³¹ To znači, *a contrario*, da ukoliko predmet nije vraćen od sudca evidentičara,³² utoliko presuda neće stupiti na snagu jer, očito, mehanizam iz čl. 177., st. 3. Poslovnika onemogućuje dovršenje otpreme sudske presude.³³ U tom smislu, Pravilnik svojim izričajem „vraćen“ (što je očiti eufemizam) dodjeljuje *de facto* kasatornu ovlast jednom upravnosudskom tijelu kojemu stranke ne samo da nemaju pristup (kako osobno, tako ni posredno, preko branitelja), već i ne znaju za taj izvanprocesni mehanizam, odnosno nisu upoznate s činjenicom da je njihov predmet možda odbijen od strane sudca evidentičara i time poslan natrag sudskom vijeću na doradu.^{34, 35}

Ova dva procesna mehanizma, bitno je napomenuti, međudjeluju. Konkretno, čl. 40., st. 1. ZS-a propisuje da se sjednica odjela *inter alia* saziva kad se pojave nesuglasice oko tumačenja konkretne pravne norme te kad neko vijeće odstupi od prihvaćenog prav-

³⁰ Đurđević, Zlata, Dekonstitucionalizacija Vrhovnog suda RH u kaznenim predmetima i jačanje autoritarnih mehanizama za ujednačavanje sudske prakse: propuštena prilika Ustavnog suda RH, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Vol. 27, No. 2, 2020., str. 452.

³¹ *Ibid.*, str. 458.

³² Sudac evidentičar je sudac čija je zadaća da u sklopu Službe evidencije provjerava je li sudbeno vijeće (koje vodi konkretan postupak) presudilo u toj konkretnoj stvari na način koji je kongruentan s postojećom sudskom praksom. *Ergo*, sudci evidentičari, ne samo da imaju pristup dispozitivu presude, već imaju pristup i obrazloženju, činjenicama te samome spisu predmeta (o tome *amplius* v. u *Ibid.*).

³³ „Propisano dostavljena (...) odluka je pretpostavka za nastupanje njezinih učinaka (...) te za eventualno nastupanje pravomoćnosti (...)“ (Krapac, Davor, *op. cit.* (v. u bilj. 29), str. 292.)

³⁴ Ovaj problem primijetio je i Sud u presudi (v. *Hann-Invest*, para. 78).

³⁵ Evidentno je kako ovaj sudbeni mehanizam onemogućuje potpunu neovisnost pravosuđa, o čemu više v. u Đurđević, Zlata, *op. cit.* (v. u bilj. 30), str. 451.–460. Također, Đurđević (u *loc. cit.* (v. u bilj. 31), str. 458.) navodi kako je Republika Hrvatska, dok je formalnopravno imala status države kandidatkinje u postupku pridruživanja EU-u, već onda bila upozorena da je ovaj mehanizam (koji je tada bio pozitiviran na zakonskoj razini) protivan, ne samo pravu EU-a, već i Ustavu. Hrvatska ga je brže-bolje uklonila zakonskim amandmanima, ali je ponovno normiran, samo ovoga puta poslovníkom.

nog shvaćanja. Iz sistemskog tumačenja odredba ZS-a i Poslovnika proizlazi da, ako sudac evidentičar zabilježi kako neko vijeće *in concreto* odstupa od već etablirane sudske prakse, o tome izvješćuje predsjednika odjela koji može, sukladno članku 7. Poslovnika, sazvati sjednicu odjela kako bi odjel potom usvojio pravno obvezujuće shvaćanje, a koje onda vijeće zakonski mora primijeniti u konkretnom predmetu.

4.1.1. Prethodno postupanje Ustavnog suda Republike Hrvatske

Radi potpunijeg pregleda ove tematike, valja se osvrnuti i na postupanje Ustavnog suda Republike Hrvatske (dalje: USRH) u jednom predmetu koji sadržajno u potpunosti odgovara presudi Suda u predmetu *Hann-Invest*. USRH je u postupku apstraktne ocjene ustavnosti zakona 2022. godine (dakle, nešto više od dvije godine prije *Hann-Investa*) odlučivao o suglasnosti čl. 40., st. 2. ZS-a s Ustavom te zaključio kako odnosni zakonski mehanizam „pravnih shvaćanja“ nije u nesuglasju s Ustavom te je time potvrdio njegovu valjanost (dalje: Odluka).³⁶ Integralni dio odnosne Odluke USRH-a čini i posebno izdvojeno mišljenje sudaca Andreja Abramovića, Gorana Selanca i Lovorke Kušan u kojima se usvaja dijametralno suprotno stajalište. Iznimno je važno ukratko skrenuti pozornost s *Hann-Investa* na Odluku upravo zato što je USRH obavezan primjenjivati i pravo EU-a (stoga *eo ipso* i praksu Suda) te općenito brinuti se za neovisnost pravosuđa kao ustavnog načela. Unatoč toj ustavnoj obvezi, čini se kako je USRH iznio stav u Odluci koju je poslije faktički opovrgnuo Sud presudom *Hann-Invest* uzevši u obzir činjenicu da je Sud utvrdio istu količinu „neprava“ u predmetnom procesnom mehanizmu kao što su to uočili i ustavni sudci koji su priredili, već spomenuto, kontrirajuće izdvojeno mišljenje (*disenting opinion*).³⁷

Osporena Odluka USRH-a donijeta je po prijedlogu za pokretanje postupka apstraktne ocjene ustavnosti zakon po osnovi čl. 38., st. 1. UZUS-a, a koji je podnesen od strane triju predlagatelja koji su iznijeli vlastitu argumentaciju i teze kojima mehanizam „pravnih shvaćanja“ iz čl. 40., st. 2. ZS-a opisuju kao neustavan. Paralelno s ovim prijedlogom, isti su predlagatelji podnijeli i prijedlog za pokretanje apstraktne ocjene ustavnosti drugog propisa (također na temelju čl. 38., st. 1. UZUS-a), a koji je USRH odbacio zbog prigovora nenadležnosti (dalje: Rješenje).³⁸ U Rješenju (koji također sadrži izdvojeno kontrirajuće mišljenje istih ustavnih sudaca) navodi se kako „pravno shvaćanje“ odjela konkretnog suda nije „drugi propis“ (nad kojim USRH ima ovlast provjere suglasnost s Ustavom) u

³⁶ Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske u predmetu U-I-6950/2021 od 12. travnja 2022.

³⁷ Razvidno je kako tu dolazi do znatne konfuzije jer, gledajući *stricto sensu* legalistički, ispada kako je ta odredba sukladna ustavnoj koncepciji vladavine prava, a protivna onoj europskoj koja proizlazi iz primarnog prava EU-a. To, naravno, ne može biti jer bi različito (tj. suprotno, konfliktno) tumačenje načela vladavine prava u hrvatskom ustavnopravnom kontekstu, u odnosu na europski, bilo *prima facie* nedopušteno zato što bi takav pristup izazvao nemjerljivu pravnu nesigurnost.

³⁸ Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske u predmetu U-II-6951/2021 od 15. veljače 2022.

smislu čl. 129. alineje 2. Ustava.³⁹ USRH nije naveo u Rješenju koji bi to pravni akt onda takvo „shvaćanje“ predstavljao, samo je naveo kako nije nadležan za ocjenu takvog akta prema konkretno navedenoj ustavnoj odredbi.⁴⁰ Nadalje, USRH je u Odluci krenuo u osporavanje teza predlagatelja. Kao *sedes materiae* naveo je niz odredbi Ustava u odnosu na koje je proučavao materijalnu valjanost čl. 40., st. 2. ZS-a. S time u svezi, USRH je iznio nekoliko argumenata u prilog tezi da ovaj mehanizam nije protivan Ustavu.

Prvo, USRH navodi kako se „horizontalno obvezujuća snaga pravnih shvaćanja“ (koja proizlazi iz odnosne zakonske odredbe) ne može okarakterizirati rizičnom za neovisnost sudaca.⁴¹ U smislu tog predmeta, horizontalno obvezivanje bi označavalo vezanost sudskog vijeća u konkretnom predmetu pravnim tumačenjem danim od strane sjednice suda/sudskog odjela tog istog suda. USRH nadalje izlaže kako je u interesu i sudaca i stranaka da zajednički izgrade određenu praksu, a što će (kako navodi) pospješiti dosljednu i koherentnu primjenu prava. Uz to, navodi i kako je uobičajeno da sudci i polaze od konkretnih predmeta pri stvaranju generalnog pravnog tumačenja – dakle, da ne tumače pravo *in abstracto sua sponte*, već da im je „motiv“ tumačenja neki konkretan predmet – te da je dodatan razlog zašto ovaj mehanizam ne derogira neovisnost sudaca nepostojanje vertikalne obvezanosti.⁴² USRH je, čini se, propustio sistemski protumačiti ZS i Poslovnik (koji se *nota bene* u Odluci i ne spominje, osim u izdvojenom mišljenju u kojem su sudci opravdano doveli u izravnu vezu čl. 40., st. 2. ZS-a i čl. 177., st. 3. Poslovnika) te time nije ustvrdio kako „pravna shvaćanja“ u potpunosti obvezuju konkretno sudsko vijeće jer se neslaganjem sudaca u vijeću i cjelokupne sjednice onemogućuje otprema presude u konkretnom sporu. Dakle, USRH je odbio primijeniti shvaćanje kako ovaj procesni mehanizam *in praxi* predstavlja obvezujuću uputu danu nadležnom sudskom vijeću od strane sudaca evidentičara (koji imaju funkciju sudbenoupravnog tijela, a ne tijela konkretnog sudovanja!) čime se znatno narušava načelo neovisnosti suda.

³⁹ *Ibid.*, para. 7.

⁴⁰ Naime, prema relevantnoj praksi USRH-a (koju smatramo opravdanom i ispravnom), da bi određeni pravni akt predstavljao „drugi propis“ u smislu čl. 129. al. 2. Ustava, treba biti generalnog i apstraktnog karaktera (v. para. 13 Odluke) – USRH, naime, razloge odbacivanja „pravnih shvaćanja“ kao „drugog propisa“ nije obrazložio u Rješenju koje je donio u povodu upravo tog pitanja, nego ih je formulirao u Odluci koja se bavila drugim pitanjem. O suvišnosti supstancijalnog razmatranja ovih predmeta u dvije posebne, odvojene „odluke“ USRH-a opravdano su govorili i Abramović, Selanec i Kušan u izdvojenom mišljenju u Rješenju. USRH je, smatramo, mogao komotno odlučiti o ocjeni ustavnosti „pravnih shvaćanja“ u samoj Odluci (gdje je razmatrao o suglasnosti cjelokupnog čl. 40., st. 2. ZS-a s Ustavom), a pitanje normativne rangiranosti i kvalifikacije „pravnog shvaćanja“ mogao je riješiti kao prejudicijelno pitanje u samoj Odluci. Budući da je zaključio kako to nisu generalni i apstraktni pravni akti, isključio je svoju nadležnost u povodu ocjenjivanja ustavne valjanosti takvih „shvaćanja“.

⁴¹ *Odluka*, para. 13.

⁴² USRH napominje kako ZS člankom 27. stavkom 4. *explicite* isključuje ovlast viših sudova da utječu na niže pri konstruiranju tumačenja u konkretnim predmetima (tzv. vertikalna obvezanost). O ovom argumentu detaljnije v. u *Ibid.*

Kao drugo, USRH se u dijelu argumentacije pozvao na vlastitu praksu i ukazao na dva slučaja koja su se našla pred njime još 2019. i 2020. godine – odluka i rješenje u predmetu *Visoki kazneni sud* (dalje: *VKS*).⁴³ U tom je predmetu USRH odbio prigovore dvojice predlagatelja koji su smatrali kako su odredbe noveliranog ZS-a i Zakona o kaznenom postupku (ZKP), a kojim se osniva novi specijalizirani sud za isključivo kaznene predmete (Visoki kazneni sud), nesuglasne s Ustavom i to u onome dijelu gdje se uspostavlja specifična ustavna ovlast Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje: VSRH) da ujednačava sudsku praksu i brine se za jednaku primjenu prava u državi (konkretno, čl. 119. Ustava).⁴⁴ Drugim riječima, predlagatelji su smatrali kako novouspostavljena nadležnost VKS-a na protuustavan način oduzima ovlasti koje su (s ustavnopravnog aspekta) inherentne isključivo VSRH-u. Već je u tom predmetu USRH ocjenjivao argumente koji govore u prilog tezi da hrvatski mehanizam ujednačavanja sudske prakse preko instituta „pravnih shvaćanja“ nije u skladu sa standardima koje, u ovom kontekstu, proizlaze iz Ustava. Zato se i naglašava kako je predmet *VKS*, kako kaže USRH, „doktrinarno (...) u potpunom suglasju“⁴⁵ s navodima i argumentima predlagatelja iz Odluke. Uzevši to u obzir, USRH je u Odluci samo ponovio otprije dano stajalište citirajući pritom mjerodavne dijelove iz presude *VKS*. Ondje je zaključio kako dvojica predlagatelja zapravo traže od USRH-a da „komentira“, odnosno ocijeni zakonodavčev zakonski koncept.⁴⁶ Ovom je preformulacijom, USRH zapravo pošao od inicijalne pretpostavke kako je konkretno zakonsko rješenje suglasno s Ustavom. On je, ispravno doduše, naglasio kako nije (i ne može) biti nadležan za ocjenu zakonodavčevih normativnih vizija (jer to, u skladu s čl. 71. te s čl. 81., al. 2. Ustava spada u tzv. zakonodavni rezervat⁴⁷), no nije *a priori* toga razmotrio pitanje je li takav zakonski koncept *in toto* suglasan s Ustavom, a za što USRH ima ustavnu obvezu paziti *ex officio*. Ipak, poslije to čini te iznosi argumente inklinirajući pritom zaključku kako dotični sustav ujednačavanja sudske prakse nije nesuglasan s Ustavom. To podupire činjenicom kako je svaki sud, unatoč čl. 119. Ustava koji takvu zadaću prvenstveno predaje u nadležnost VSRH-u, obavezan raditi na ujednačenosti sudske prakse te potom zaključuje kako to dodatno opravdava implementaciju mehanizama kao što su „pravna shvaćanja“.^{48,49}

⁴³ Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske u spojenim predmetima U-I-4658/2019; U-I-4659/2019 od 3. studenog 2020. (dalje: *VKS*).

⁴⁴ *Ibid.*, izreka.

⁴⁵ *Odluka*, para. 15.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ Guastini, Riccardo, *Sintaksa prava*, Naklada Breza, Zagreb, 2019., str. 414.

⁴⁸ *Odluka*, od para. 17.1.

⁴⁹ Problematika ovog tumačenja USRH-a počiva u činjenici kako se duboko ne slaže s tezom da su takvi (evidentno) „izvansudbeni“ mehanizmi protivni zahtjevu za neovisnim i nepristranim sudom i sudcima, a koji proizlazi iz načela vladavine prava zajamčenim čl. 3. i 5. Ustava.

4.2. ČINJENIČNE OKOLNOSTI PREDMETA

Nakon što je objašnjena pravna problematika ovog predmeta, postavlja se pitanje činjeničnog stanja ovog slučaja. Naime, presuda *Hann-Invest* donijeta je u povodu čak triju zahtjeva za odluku u prethodnom postupku,⁵⁰ a koje je Sud spojio u jedinstveni predmet zbog sličnih okolnosti. Naime, VTS, koji je vodio postupak u svim trima predmetima, zastao je sa svim tim postupcima kako bi uputio Sudu prethodna pitanja koje je poslije Sud, dok je odlučivao o spajanju tih triju zahtjeva, preformulirao u *in toto* dva prethodna pitanja. Prvo se prethodno pitanje odnosilo na sva tri predmeta (C-554/21, C-622/21 te C-727/21), dok se drugo odnosilo isključivo na potonji predmet.⁵¹

Konkretno, VTS je u izvanraspravnim tročlanim vijećima, u trima odvojenim predmetima odlučivao o žalbama protiv odluka sudova u prvom stupnju. Nakon što su sudska vijeća sve žalbe konsenzualno odbila (potvrdivši time odluke prvostupanjskih sudova), postupili su u skladu s osporenim čl. 177. Poslovnika te su vlastite odluke proslijedili službi evidencije.⁵² No, sudac evidentičar u sva je tri slučaja odbio evidentirati te sudske odluke čime je onemogućena njihova otprema te ih je vratio vijećima s obrazloženim dopisom.⁵³ Upravo su ta obrazloženja koje je evidentičar naveo u svakom od tih predmeta bili osnova za pokretanje zahtjeva za prethodnu odluku Suda.

Naime, u prvom predmetu (*Hann-Invest*, C-554/21) evidentičar je odbijanje da se odluka evidentira obrazložio time što je naveo niz sličnih predmeta u kojemu je VTS prije odlučivao na način suprotan od dotičnog vijeća. Međutim, evidentičar je također naveo i niz predmeta u kojima je VTS odlučio baš poput tog vijeća.⁵⁴ To, dakle, znači da je sudac evidentičar (očito proizvoljno) odlučio kojoj od te dvije suprotstavljene prakse dati prednost, a da pritom nije uvažio slobodu sudskog vijeća pri rješavanju konkretnog spora. Također, u odnosnom je predmetu sudac evidencije upozorio kako će sazvati Odjel za trgovačke i ostale sporove⁵⁵ ako odnosno vijeće ne izmijeni stajalište u konkretnoj odluci kako bi ono usvojilo pravno obvezujuće shvaćanje.

U predmetu *Mineral-Sekuline* (C-622/21) situacija je bila ponešto drukčija. Ovdje je nadležno vijeće VTS-a sukladno čl. 177. Poslovnika poslalo sudcu evidentičaru presudu,

⁵⁰ Prvi predmet (C-554/21) – *Hann-Invest*; Drugi predmet (C-622/21) – *Mineral-Sekuline*; Treći predmet (C-727/21) – *Udruga KHL Medveščak Zagreb*. Imena predmeta zapravo su nazivi pravnih osoba protiv kojih su se vodili nacionalni sudski postupci. Iako se u isključivo prvom predmetu pojavljuje ime *Hann-Invest*, u ovome se radu naziv „*Hann-Invest*“ koristi za cjelokupnu presudu donesenu u trima spojenim predmetima, osim ako nije izrijekom spomenuto drukčije.

⁵¹ *Hann-Invest*, para. 24., 25.

⁵² *Ibid.*, para. 10.

⁵³ *Ibid.*, para. 11.

⁵⁴ *Ibid.*, para. 12.

⁵⁵ *Ibid.*

pa je ovaj to odbio navodeći dvije odluke VTS-a koje su suprotnog pravnog stajališta. Međutim, VTS u zahtjevu Sudu navodi kako su te odluke donesene poslije – nakon glavne odluke u dotičnom predmetu.⁵⁶ Dakle, kada je prvi put nadležno vijeće VTS-a poslalo sudcu evidentičaru svoju presudu, te odluke nisu postojale, a što znači da je sudac evidentičar svojevoljno blokirao otpremu tih odluka dok se nije pojavila drukčija praksa odnosnog suda.

U posljednjem predmetu (*Udruga KHL Medveščak Zagreb, C-727/21*) sudac evidentičar, po odbitku presude sudskog vijeća, nije čak ni naveo odluke VTS-a kojima bi dokazao „odskok“ od utvrđene sudske prakse. On je, naime, samo naveo kako se ne slaže s tumačenjem vijeća.⁵⁷

Daljnji razvoj situacije išao je kako je već bilo opisano – vijeća su, nakon vraćenih predmeta od strane evidentičara, ponovno potvrdila svoja tumačenja. Nakon toga sazvana je sjednica odjela na kojoj je usvojeno „pravno shvaćanje“ sukladno čl. 40., st. 2. ZS-a, a koje su onda sudci tog vijeća morali pratiti u svojim odlukama.⁵⁸ Dakle, s obzirom na to da su vijeća odbijala usvojiti takva shvaćanja, sudac evidencije (koji ih nije htio uvažiti) nije htio poslati presudu na dostavu.

Upravo zbog takvog činjeničnog spleta okolnosti, VTS je odlučio poslati zahtjev Sudu da utvrdi je li sudjelovanje evidentičara (za kojeg stranke ne znaju; protiv čijih odluka ne postoji sustav pravnih lijekova; koji ne provodi kontradiktornu raspravu)⁵⁹ suprotna načelu vladavine prava iz čl. 19. UEU-a i čl. 47. Povelje jer, kako navode sudci, takvo sudjelovanje može podrivati sudačku neovisnost.⁶⁰ Zbog svega navedenog, VTS je prvo prethodno pitanje formulirao u odnosu na predmet *Hann-Invest* i *Mineral-Sekuline* te u njemu traži od Suda da utvrdi je li suprotno europskom pravu da se predmet smatra riješenim u trenutku otprevka odluke iz referade sudca evidencije (kako je regulirano čl. 177., st. 3. Poslovnika), a drugim prethodnim pitanjem (koje je postavljeno samo u odnosu na predmet *Udruga KHL Medveščak Zagreb*) traži od Suda da utvrdi je li čl. 40., st. 2. ZS-a suprotan europskom pravu.⁶¹

⁵⁶ *Ibid.*, para. 13.

⁵⁷ *Ibid.*, para. 14.

⁵⁸ Sjednica je dala zeleno svjetlo tumačenju sudca evidentičara, a tumačenja vijeća je odbacila.

⁵⁹ Načelo kontradiktornosti jedno je od temeljnih načela procesnog prava, a predstavlja pravo stranaka u postupku da budu nazočni radnjama u postupku te da si međusobno „proturječe“ kako bi došlo do pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja. Također, ovo im načelo osigurava da se izjasne oko procesnih opcija suprotne strane prije nego što ih sud potvrdi (v. u Mrčela, Marin; Bilušić, Ivana, Konfrontacijska mjerila, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Vol. 23, No. 2, 2016., str. 373.). Budući da ovdje stranke nemaju mogućnost izjašnjavanja protiv odluka i zahtjeva samog sudca evidentičara, valja ustvrditi kako ovaj tip postupka ne odgovara (ustavnom i međunarodnopravnom) zahtjevu za kontradiktornom raspravom i postupkom.

⁶⁰ *Hann-Invest*, para. 19.

⁶¹ *Ibid.*, para. 24., 25.

4.3. OCJENA SUDA

Po zaprimanju zahtjeva Sud je najprije preispitao svoju nadležnost u predmetu. Sud je ponovio ono što je utvrdio u svojoj prijašnjoj praksi – dakle, (i) to da nije nadležan za tumačenje čl. 47. Povelje, odnosno (ii) da je nadležan za tumačenje čl. 19. UFEU-a,⁶² a što je logičan ishod uzevši u obzir da situacija nije u „klasičnom“, ali jest u „proširenom“ doseg prava EU-a.

Sud je potom potvrdio dopuštenost prethodnih pitanja⁶³ te se upustio u ocjenu pravnog i činjeničnog stanja presude *Hann-Invest*. Uzimajući u obzir obrazloženje Suda u cjelini, dade se lako zaključiti kako je Sud *de facto* izvršio apstraktnu ocjenu suglasnosti nacionalnog mehanizma propisanog zakonom s normama europskog primarnog prava, točnije s čl. 19. UFEU-a. Time je Sud htio provjeriti (čemu, generalno, i služi prethodni postupak) ispunjava li nacionalno pravo uvjete koji su mu postavljeni europskim pravom. Sud, stoga, na početku svoje ocjene podsjeća države članice na dvije pozitivne obveze koje imaju na temelju prava Unije: (i) moraju osigurati pravosudne standarde propisane europskim primarnim pravom⁶⁴ unatoč činjenici da ustrojstvo sudstva spada u tzv. komplementarne ovlasti,⁶⁵ tj. takve koje su izričito u ingerenciji država članica⁶⁶ te da (ii) svaki nacionalni sud „ispunjava zahtjeve djelotvorne sudske zaštite, među kojima je i

⁶² *Hann-Invest*, para. 33., 38.

⁶³ *Hann-Invest*, para. 39.–42. Zanimljivo, estonski nezavisni odvjetnik *Priit Pikamäe* (dalje: NO) se svojim mišljenjem u ovom predmetu u cijelosti se razilazi sa stajalištima Suda, a što nije ni najmanje uobičajeno jer obično, gledajući praksu *in toto*, Sud „prati“ mišljenje nadležnog NO-a (Mišljenje Nezavisnog odvjetnika *Priita Pikamäea* u predmetu Suda *Hann-Invest*, ECLI:EU:C:2023:816; dalje: Mišljenje). Međutim, ne samo da se nije složio s meritumom presude Suda (v. para. 92. Mišljenja), već je smatrao kako ovaj zahtjev nije ni dopušten. Naime tvrdio je NO kako osnova prema kojoj se vodio ovaj postupak (dakle, čl. 267. UFEU-a) ne dopušta „hipotetska pitanja“, odnosno takva pitanja čiji odgovor nije dovoljno „važan“, odnosno odlučan da bi se riješio konkretan postupak. Dakle, da bi Sud mogao odlučiti o ovakvome pitanje, smatra NO, potrebno je da bude vezan uz konkretnu meritornu presudu (para. 35. Mišljenja).

Međutim, opet se nalazi prostora za drugačija tumačenja od NO-ovih, prije svega kad je riječ o razmatranja dopuštenosti zahtjeva vezanog uz „materijalno“, odnosno „procesno“ pravo. Očito smatra kako postupak koji se vodi mora biti supstancijalno (dakle, materijalno) povezan s pravom EU-a kako bi Sud mogao iznijeti svoje mišljenje glede sukladnosti procesne odredbe nacionalnog prava s europskim pravnim standardima. Međutim, jasno je kako pravičan postupak uvijek biva *conditio sine qua non* točne primjene materijalnog prava. Stoga, nije osnovana tvrdnja NO-a da procesna razmatranja nikako ne utječu na meritum konkretnih sporova koji se odvijaju pred VTS-om. Osim toga, odluka Suda zaista jest *in concreto* nužna kako bi se postupak okončao, a što ispravno primjećuje Sud (*Hann-Invest*, para. 41.). Drugim riječima, ako Sud ne odgovori na postavljeno prethodno pitanje, sudske vijeće neće moći donijeti odluku (jer je tako postavljen ovaj procesni mehanizam) ili će ta odluka biti u bitnome uvjetovana sudcem evidentničarem koji i nije, kako je naglašeno, član konkretnog sudbenog vijeća.

⁶⁴ *Hann-Invest*, para. 44.

⁶⁵ Čapeta, T.; Rodin, S., *op. cit.* (v. u bilj. 14), str. 37.

⁶⁶ Ovdje je vrijedno spomenuti i presudu u predmetu *Komisija protiv Poljske* (Sud EU, C-204/21, ECLI:EU:C:2023:442) u kojoj Sud također objašnjava kako države članice moraju ispunjavati sve pravosudne uvjete iz čl. 19., st. 1., podst. 2. UFEU-a, ali i iz čl. 2. UFEU-a – odredbe o temeljnim vrijednostima Unije (v. para. 63 presude).

zahtjev neovisnosti”.^{67,68} Nakon toga, Sud postavlja tri konkretna načela koje nacionalni pravni sustavi moraju implementirati u vlastitu praksu kako bi ispunili odnosne dvije pozitivne obveze. To su: načelo vanjske i unutarnje sudske neovisnosti, načelo zakonom prethodno uspostavljenog suda te načelo kontradiktornosti.

Prvo, Sud podsjeća na tumačenje načela sudačke neovisnosti kroz dva, međusobno povezana aspekta – eksterna (vanjska) i interna (unutarnja) neovisnost suda.⁶⁹ S razlogom „podsjeća” jer potonje tumačenje nije prvi put izvedeno u ovom predmetu, već je preuzeto iz prijašnje sudske prakse (npr. presuda u predmetu *Portugalski sudci*, a u kojoj je temeljito obradio ove aspekte). Ukratko, zahtjev za „vanjskom” neovisnošću jest, u biti, težnja da nadležno sudbeno tijelo vrši funkciju sudovanja bez ikakvih utjecaja koji dolaze od drugih grana vlasti i/ili njihovih tijela. Paralelno s time, zahtjeva se i „unutarnja” neovisnost što predstavlja nepristranost suda *stricto sensu*, tj. zahtjev za objektivnim presuđivanjem i vođenjem (konkretnog) sudskog postupka. Međutim, krucijalna novina koju donosi *Hann-Invest*, što ujedno predstavlja i prvi (važniji) konkretan argument u ocjeni Suda, jest proširenje tumačenja opisane doktrine o „unutarnjoj i vanjskoj” neovisnosti suda. Naime, Sud je ustanovio kako „vanjska neovisnost” ne podrazumijeva samo isključenje utjecaja preostalih grana vlasti (dakle, izvršne i zakonodavne) na konkretan sud u postupku, već se to odnosi i na, kako kaže, „zaštitu sudaca od nedopuštenih utjecaja koji potječu iz predmetnog suda.”⁷⁰

Osim toga, kao drugu polazišnu osnovu u obrazlaganju svoje izreke, Sud je ukazao na načelo „zakonom prethodno uspostavljenog” suda.⁷¹ Ovdje Sud napominje kako je ovo načelo nedvojbeno sastavni dio načela vladavine prava, u smislu čl. 19. UEU-a. Također, napominje kako ovo načelo ne treba tumačiti restriktivno, odnosno tako da se ono isključivo odnosi na pitanje zakonitog postojanja suda, već da se odnosi i na strukturu konkretnog suda. Drugim riječima, izričaj „zakonom prethodno ustanovljeni” sud zahtijeva i da sudbeno vijeće koje je nadležno u konkretnom postupku, taj postupak

⁶⁷ *Hann-Invest*, para. 47.

⁶⁸ Sud se, pri podsjećanju na ove pozitivne obveze država članica, pozvao i na predmet *RS* (Sud EU, C-430/21, EU:C:2022:99) u kojemu je također naloženo državama članicama da poštuju načelo neovisnosti pravosuđa. Inače, Sud se relativno rano u svojoj praksi krenuo baviti definiranjem sudske (sudačke) neovisnosti. Primjerice, u paragrafu 49. presude *Wilson* (presuda iz 2006. godine; Sud EU, C-506/04, ECLI:EU:C:2006:587) Sud navodi kako je koncept neovisnog pravosuđa inherentan zadaći sudovanja, što i ponavlja u paragrafu 47. presude *Hann-Invest*. Važno je napomenuti kako je podosta teško utvrditi kada je Sud prvi put izveo ovo načelo. Tako je, naime, zbog toga što se Sud (gotovo nikada) ne poziva izravno na presudu u kojoj je prvi put uspostavio određeno pravilo, već se poziva na najrecentniju praksu (Sunnqvist, Martin, Impartiality and Independence of Judges: The Development in European Case Law, *Nordic Journal of European Law*, Vol. 5, No. 1, 2022., str. 68.).

⁶⁹ *Hann-Invest*, para. 50.–53.

⁷⁰ *Ibid.*, para. 54. Već je ovim utvrđenjem, Sud (na neki način) anticipirao sadržaj izreke presude koja se nalazi na njezinu kraju.

⁷¹ *Ibid.*, para. 55.–57.

samostalno nastavi te okonča.⁷² Rečeno je načelo u ovom predmetu posebno važno zbog još jednog očitog razloga, a to je zato što je dio polazišnih pravnih odredaba upravo dio podzakonske pravne arhitekture – konkretno, čl. 177., st. 3. Poslovnika, a koji je donesen od strane Ministarstva pravosuđa.⁷³

Treći glavni argument jest obveza poštovanja načela kontradiktornosti, a za koje Sud u ovoj prigodi napominje kako je sastavni dio prava na pošteno suđenje i djelotvornu sudsku zaštitu. Slično njemu, i Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu također uvrštava načelo kontradiktornosti u tzv. opće elemente načela pravičnog postupka iz čl. 6., st. 1.⁷⁴ Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nakon što je *in abstracto* iskonstruirao odnosna tri načela, Sud ih je pokušao primijeniti na konkretnu činjeničnu situaciju u ovom predmetu nastojeći pritom utvrditi jesu li zaista objašnjenim procesnim mehanizmima iz čl. 40., st. 2. ZS-a i čl. 177., st. 3. Poslovnika prekršeni ili ne. U skladu s time, ispravno zaključuje kako sudci evidentičari (gledano prema dotičnim odredbama ZS-a i Poslovnika) nisu ovlašteni supstancijalno ocjenjivati odluke nadležnih sudbenih vijeća iako oni to čine.⁷⁵ Sud sasvim točno nadalje zaključuje kako takva praksa u bitnome može osujetiti neovisnost sudova i sudaca jer okončanje sudskog postupka i aktivacija mehanizma „pravnih shvaćanja“ ovisi isključivo o tome hoće li se sudac evidentičar složiti s dispozitivom i obrazloženjem neke konkretne presude ili će se tome protiviti.⁷⁶ Osim toga, Sud s pravom još ukazuje: (i) da sudac evidentičar nije član sudskog vijeća koje je odlučivalo u postupku⁷⁷ te (ii) da su ovlasti sudca evidentičara prividno neograničene.⁷⁸

Ad (i): Sudac evidentičar nije član nadležnog sudskog vijeća. Opće je pravilo procesnog prava da nitko ne može imati pristup spisu predmeta *sub judice*, kao i to da nitko ne

⁷² Sud u *Ibid.* (para. 56.) navodi kako „(...) u zemljama kodificiranog prava, organizacija pravosudnog sustava ne može se prepustiti ni diskreciji pravosudnih tijela (...)“. Ovdje je Sud na razinu europskog prava uzdigao tzv. pristup legislativne regulacije sudskog postupka. Ono je, kako se i navodi u odnosnom paragrafu, karakteristika imanentna europskim kontinentalnim pravnim porecima, nasuprot *common law* sustavima (npr. Sjedinjene Američke Države, Ujedinjena Kraljevina, Kanada) u kojima vrijedi obrnuto – načelo judicijalističke regulacije. Legislativna procesna regulacija označava isključivu ovlast zakonodavca da normira sudski postupak donošenjem zakona. Suprotno tomu, judicijalistička regulacija podrazumijeva ovlast sudova da reguliraju vlastiti sudski postupak, neovisno o prohtjevima zakonodavca. Dakle, u *common law* pravnim sustavima ovlast procesnog reguliranja jest pravosudni, a u zemljama tzv. *civil law* pravne kulture jest zakonodavni rezervat. O tome v. *amplius* u Krapac, Davor, *op. cit.* (v. u bilj. 29), str. 57.–58.

⁷³ Uzelac, Alan, EU Law and Internal Judicial Independence – *Hann-Invest* Judgement and its Relevance for Procedural Autonomy and Common Rule of Law Standards, *Zeitschrift für das Privatrecht der Europäischen Union*, Vol. 22, No. 1, 2025., str. 27.

⁷⁴ Krapac, Davor, *op. cit.* (v. u bilj. 29), str. 162.

⁷⁵ *Hann-Invest*, para. 61.–63.

⁷⁶ *Ibid.*, para. 64.

⁷⁷ *Ibid.*, para. 67.

⁷⁸ *Ibid.*, para. 68.

može donositi i/ili utjecati na odluke vijeća koje je nadležno u tom konkretnom predmetu. Stoga, sudac evidentičar ne bi trebao na bilo koji način sudjelovati u postupku, a pogotovo ne tako da faktički uvjetuje otpremu presude usvajanjem tumačenja koje je njemu po volji.

Ad (ii): Sud navodi kako iz predmetnih slučajeva (*Hann-Invest, Mineral-Sekuline i Udruga KHL Medveščak Zagreb*) ne može razaznati koje su točno margine djelovanja sudca evidentičara u tom postupku. Ovakav je stav Suda apsolutno opravdan jer su upravo činjenična stanja ovih predmeta krunski dokaz da sudci evidentičari gotovo posve proizvoljno odlučuju o evidentiranju presude (te *eo ipso* o okončanju sudskog postupka), a to je tako jer ne postoje točno određena ograničenja stanovitih ovlasti sudca evidentičara. Ovi predmeti dokazuju da sudci evidentičari bez ikakva zakonskog utemeljenja mogu izravno ograničiti slobodu sudskog vijeća da sudi u konkretnom predmetu. Takva podnormiranost proizvodi pravnu nesigurnost te kao takva stoji u izravnoj koliziji sa zahtjevima koje postavlja načelo vladavine prava.⁷⁹

U zadnjem dijelu ocjene, Sud je usredotočen na čl. 40., st. 2. ZS-a, odnosno na mehanizam „pravnih shvaćanja“. Odmah zaključuje kako se sjednice odjela mogu sazivati i zbog postojanja razlika u shvaćanjima između pojedinih vijeća.⁸⁰ Također, utvrđuje i kako predsjednik sudskog odjela može sazvati takvu sjednicu i na zahtjev sudca evidentičara ako on ne želi evidentirati neku presudu.⁸¹ Osim toga, Sudu je poznato i kako odnosna sjednica suda donosi pravno tumačenje polazeći od konkretnih slučajeva o kojima je neko vijeće dotičnog suda prethodno raspravljalo.⁸² Kad uzme sve to u obzir, Sudu ne preostaje ništa drugo doli zaključka da se ovim mehanizmom realno ograničava neovisnost sudova te da nije sukladan zahtjevima europskog prava za poštovanjem vladavine prava.⁸³ Također, Sud i ovdje naglašava i kako je načelo kontradiktornosti u bitnome povrijeđeno⁸⁴ jer stranke nisu ni znale da se njihov postupak „vodi“ pred sudcem evidentičarom pa time, *a fortiori*, nisu imale ni pristup njemu – bilo preko usmene, javne i kontradiktorne rasprave, bilo podnošenjem pravnih lijekova.

⁷⁹ Pravna nesigurnost uvijek je negacija vladavine prava. Weiss (u Weiss, Uri, The Regressive Effect of Legal Uncertainty, Journal of Dispute Resolution, Vol. 19, No. 1, 2019., str. 155.) odlično primjećuje kako postoji niz parametara koji mogu utjecati na stupanj pravne nesigurnosti u određenom pravnom poretku, kao npr. proširenost vladavine prava, broj sudaca koji odlučuje u predmetu, stupanj diskrecije u postupku sudske ocjene itd.

⁸⁰ *Hann-Invest.*, para. 70.

⁸¹ *Ibid.*, para. 71.

⁸² *Ibid.*, para. 73. Na ovo su u izdvojenom mišljenju u (već obrazloženoj) Odluci upozoravali i ustavni sudci USRH-a Abramović, Selanec i Kušan.

⁸³ *Ibid.*, para. 79.

⁸⁴ *Arg. ex. Ibid.*, para. 78.

5. POSLJEDICE PRESUDE U PREDMETU *HANN-INVEST*

Presuda u predmetu *Hann-Invest* promijenila je hrvatski sustav ujednačavanja sudske prakse *in capite et in membris* i to ne samo iz razloga što je zapravo zabranila ovakav mehanizam postizanja uniformne sudske prakse, već zato što je osigurala veći stupanj neovisnosti hrvatskih sudova i sudaca. Presuda je svojim argumentima postavila određene zahtjeve pred nacionalne sudove koje ćemo svi⁸⁵ (dakle, ne isključivo hrvatski sudovi, već i svi ostali nacionalni sudovi koji operiraju u pravnom sustavu EU-a) morati poštovati.

Prvi i osnovni učinak presude *Hann-Invest* jest upravo činjenica da će se svaki sudac, odnosno sudsko vijeće jednostrano moći pozvati na nju kada će svoju presudu i/ili rješenje proslijediti sudcu evidentičaru.⁸⁶ Dakle, praktični učinak ove presude jest onemogućavanje ove združene aktivacije iz čl. 40., st. 2. ZS-a i čl. 177., st. 3. Poslovnika. Međutim, valja naglasiti kako ovo ne znači da sudci evidentičari više neće postojati ili će se, primjerice, posve ukinuti sudske službe za praćenje evidencije. Ova presuda znači da će oni i dalje moći ukazivati na odstupanja od postojeće sudske prakse, no ovaj put to će činiti isključivo u savjetodavnom svojstvu.⁸⁷ Također, sjednice odjela i/ili suda će se i dalje moći rabiti kao procesni institut u svrhu ujednačavanja sudske prakse, no ovoga puta uz dva bitna ograničenja: (i) ne smiju „nametati“ svoja mišljenja sudskome vijeću koje vodi postupak te (ii) ako se pokaže potreba za sazivanjem konkretne sjednice odjela/suda, onda se to treba dogoditi obavezno prije nego što je vijeće usvojilo meritornu presudu.⁸⁸

Osim toga, sistemski tumačeći ovu presudu može se zaključiti kako je ona samo svojevrsna uvertira u nužnu (ali i potrebnu) strukturalnu promjenu sustava ujednačavanja sudske prakse.⁸⁹ Kako naglašava *Pajalić*,⁹⁰ arhitektura hrvatskog sustava ujednačavanja

⁸⁵ Larion, Iuliana-Mădălina, *The Effects of Preliminary Ruling, Challenges of the Knowledge Society*, 2015., dostupno na <https://www.proquest.com/docview/1698605164/fulltextPDF/65803D76B2A84FEC/PQ/2?accountid=202242&sourcetype=Scholarly%20Journals>, pristupljeno 4. siječnja 2025., str. 448.

⁸⁶ Petrić, Davor; Bačić Selanec, Nika, Putokaz izmjene nacionalnog zakonodavstva i pravosudne prakse ujednačavanja sudskih odluka – tumačenje presude *Hann-Invest*, *Informator*, br. 6852 od 9. rujna 2024., str. 12. (dostupno na <https://www.pravo.unizg.hr/wp-content/uploads/2023/09/Tumacenje-presude-Hann-Invest-Informator.pdf>, pristupljeno 4. siječnja 2025.).

⁸⁷ *Ibid.*, str. 15.

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ Dana 12. srpnja 2024. (dakle, dan nakon usvajanja presude) održan je zajednički sastanak ministra pravosuđa, predsjednika VSRH-a i ostalih sudaca VSRH-a na kojem se polemiziralo o osnivanju i eventualnom sastavu radne skupine za izradu zakona kojim bi se ova presuda nastojala temeljito provesti u naš pravosudni sustav (Pajalić, Željko, *Kraj evidencije sudske prakse?*, *Informator*, br. 6846.–6847. od 29. srpnja 2024.; (dostupno na <https://informator.hr/strucni-clanci/kraj-evidencije-sudske-prakse?hls=>, pristupljeno 8. siječnja 2025.). S obzirom na relativno rezigniranu reakciju stručne javnosti u svezi s donošenjem ove presude, može se zaključiti kako su gotovo svi bili svjesni ovakve odluke Suda te da je ona, na neki način, i očekivana (v. u *Ibid.*).

⁹⁰ Vidjeti u *Ibid.*

pravnih lijekova nije održiva, na što je *inter alia* i ukazala ova presuda. Poglavitito se problemi nalaze u građanskim predmetima jer odredbe Zakona o parničnom postupku ne razrađuju takve procesne mehanizme na dosljedan i koherentan način. Stoga valja zaključiti kako će biti nužno provesti temeljitu reformu, vodeći se pritom svim mogućim kriterijima koje je zadao Sud presudom *Hann-Invest*. Učinke ove presude može se, a i treba se, percipirati kao poticaj za modernizacijom i unapređenjem cjelokupnog sustava evidencije, ali i harmonizacije sudske prakse.⁹¹

Valja, uza sve, napomenuti i to da će se posebna pozornost trebati posvetiti VSRH-u, s obzirom na njegov ustavni položaj vrhovnog tijela koje jamči stabilnost i ujednačenost sudske prakse te jedinstvenost u primjeni materijalnog i procesnog prava.⁹²

6. ZAKLJUČAK

Presuda Suda Europske unije u predmetu *Hann-Invest* uspjela je ukazati na krhkosti vladavine prava u Republici Hrvatskoj kada je posrijedi neovisnost sudstva. Njome je Sud ustvrdio kako procesni mehanizmi „pravnih shvaćanja“ (*sedes materiae* je čl. 40., st. 2. ZS-a) te otprema presude sudskih vijeća koji vode konkretan sudski postupak od strane sudaca evidentičara (čl. 177., st. 3. Poslovnika) nije u skladu s jamstvima djelotvorne pravne zaštite koja proizlaze iz čl. 19., st. 1., podst. 2. UEU-a. Sud je pritom svoju odluku obrazložio tako što je nastojao objasniti kako takav postupovni mehanizam krši načelo kontradiktornosti, načelo zakonom prethodno uspostavljenog suda te načelo vanjske (eksterne) neovisnosti suda. Posljedično, Republici Hrvatskoj nije dopušteno rabiti ovakve procesne mehanizme radi postizanja ujednačenosti sudske prakse te je faktički upućena na izmjenu i doradu dotičnog sustava.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Curry-Sumner, Ian; Kristen, François; Van Der Linden-Smith, Tina; Tigchelaar, Jet, Istraživačke vještine. Upute za pravnike, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2023.
2. Čapeta, Tamara; Rodin, Siniša, Osnove prava Europske unije, Narodne novine, Zagreb, 2018.
3. Guastini, Riccardo, Sintaksa prava, Naklada Breza, Zagreb, 2019.

⁹¹ Uzelac, Alan, *op. cit.* (v. u bilj. 73), str. 29.

⁹² *Ibid.*

4. Kostadinov, Biljana (ur.); Podolnjak, Robert; Gardašević, Đorđe; Horvat Vuković, Ana; Pavković, Dora, Poredbeno ustavno pravo. Druga knjiga: ustavno sudovanje, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2024.
5. Krapac, Davor, Kazneno procesno pravo. Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2020.
6. Magen, Amichai; Pech, Laurent, The Rule of Law and the European Union, u: May, Christopher; Winchester, Adam, (ur.), Handbook of the Rule of Law, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, Northampton, 2018.
7. Smerdel, Branko, Ustavno uređenje europske Hrvatske, Narodne novine, Zagreb, 2020.

Članci:

1. Denninger, Erhard, Sastavnice europske pravnodržavne kulture na početku 21. stoljeća, Politička misao: časopis za politologiju, Vol. 38, No. 4, 2001., str. 62.–75.
2. Đurđević, Zlata, Dekonstitucionalizacija Vrhovnog suda RH u kaznenim predmetima i jačanje autoritarnih mehanizama za ujednačavanje sudske prakse: propuštena prilika Ustavnog suda RH, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Vol. 27, No. 2, 2020., str. 417.–470.
3. Krajewski, Michał, Associação Sindical dos Juizes Portugueses: The Court of Justice and Athena's Dilemma, European forum (European papers, Vol. 3, No. 1), 2018., str. 395.–407.
4. Lauc, Zvonimir, Načelo vladavine prava u teoriji i praksi, Pravni vjesnik, Vol. 32, No. 3–4, 2016., str. 45.–67.
5. Lenz, Carl Otto, The Role and Mechanism of the Preliminary Ruling Procedure, Fordham International Law Journal, Vol. 18, No. 2, 1994., str. 388.–409.
6. Mrčela, Marin; Bilušić, Ivana, Konfrontacijska mjerila, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, Vol. 23, No. 2, 2016., str. 371.–401.
7. Sunnqvist, Martin, Impartiality and Independence of Judges: The Development in European Case Law, Nordic Journal of European Law, Vol. 5, No. 1, 2022., str. 67.–98.
8. Uzelac, Alan, EU Law and Internal Judicial Independence – Hann-Invest Judgement and its Relevance for Procedural Autonomy and Common Rule of Law Standards, Zeitschrift für das Privatrecht der Europäischen Union, Vol. 22, No. 1, 2025., str. 24.–33.
9. Vasiljević, Snježana, Temeljna prava i vladavina prava u Europskoj uniji: izazovi prije i nakon pridruženja, u: Bačić, Arsen (ur.), Pravo i politika EU: stara pitanja, novi odgovori, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), Zagreb, 2020.
10. Weiss, Uri, The Regressive Effect of Legal Uncertainty, Journal of Dispute Resolution, Vol. 19, No. 1, 2019., str. 149.–185.

Izvori prava:

1. Povelja Europske unije o temeljnim pravima, SL C 202/02, 7. 6. 2016, str. 389.–405.
2. Sudski poslovnik, Narodne novine, broj 37/2014, 49/2014, 8/2015, 35/2015, 123/2015, 45/2016, 29/2017, 33/2017, 34/2017, 57/2017, 101/2018, 119/2018, 81/2019, 128/2019, 39/2020, 47/2020, 138/2020, 147/2020, 70/2021, 99/2021, 145/2021, 23/2022.
3. Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije, SL C 202, 7. 6. 2016., str. 1.–388., pročišćena verzija.
4. Ustav Republike Hrvatske od 1990., Narodne novine, broj 85/2010, 5/2014, pročišćeni tekst od 2014.).
5. Zakon o sudovima, Narodne novine, broj 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020, 21/2022, 60/2022, 16/2023, 155/2023, 36/2024, pročišćeni tekst.

Sudska praksa:

1. Hann-Invest: Sud EU, C-554/21, C-662/21, C-727/21, Hann-Invest ECLI:EU:C:2024:594.
2. Komisija protiv Poljske: Sud Eu, C-204/21, Komisija protiv Poljske, ECLI:EU:C:2023:442.
3. Mišljenje Nezavisnog odvjetnika Priita Pikamäea u predmetu Suda Hann-Invest, ECLI:EU:C:2023:816.
4. Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske u predmetu U-I-6950/2021 od 12. travnja 2022.
5. Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske u spojenim predmetima U-I-4658/2019; U-I-4659/2019 od 3. studenog 2020.
6. Portugalski sudci: Sud EU, C-64/16 Associação Sindical dos Juízes Portugueses protiv Tribunal de Contas, ECLI:EU:C:2018:117.
7. Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske u predmetu U-II-6951/2021 od 15. veljače 2022. g.
8. RS: Sud EU, C-430/21, RS, EU:C:2022:99.
9. Les Verts: Sud EU, C-294/83, Les Verts, ECLI:EU:C:1986:166.
10. Wilson: Sud EU, C-506/04, Wilson, ECLI:EU:C:2006:587.

Mrežni izvori:

1. Pech, Laurent, The Rule of Law as a Constitutional Principle of the European Union, Jean Monet Working Paper, No. 4, 2009., dostupno na https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1463242, pristupljeno 17. prosinca 2024.

2. Roos, Stefanie Ricarda, The Rule of Law as a Requirement for Accession to the European Union“, dostupno na: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=8279d-fa9-5d97-fb5e-1015-d5b82483170c&groupId=252038, pristupljeno 11. prosinca 2024.
3. Rossi, Lucia Serena, Il valore giuridico dei valori. L'Articolo 2 TUE: relazioni con altre disposizioni del diritto primario dell'UE e rimedi giurisdizionali, *Federalismi.it*, No. 19, 2020., dostupno na <https://www.federalismi.it/nv14/editoriale.cfm?eid=562>, pristupljeno 28. prosinca 2024.
4. Rydén, Erik, Exploring the Scope of Article 19(1) TEU: A New Horizon for the Enforcement of Rule of Law in EU Member States?, Uppsala University, 2020., dostupno na <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1518185/FULLTEXT01.pdf>, pristupljeno 20. prosinca 2024.
5. Larion, Iuliana-Mădălina, The Effects of Preliminary Ruling, *Challenges of the Knowledge Society*, 2015., dostupno na <https://www.proquest.com/docview/1698605164/fulltextPDF/65803D76B2A84FECpq/2?accountid=202242&sourcetype=Scholarly%20Journals>, pristupljeno 4. siječnja 2025.
6. Petrić, Davor; Bačić Selanec, Nika, Putokaz izmjene nacionalnog zakonodavstva i pravosudne prakse ujednačavanja sudskih odluka – tumačenje presude *Hann-Invest*, *Informator*, br. 6852 od 9. rujna 2024., dostupno na <https://www.pravo.unizg.hr/wp-content/uploads/2023/09/Tumacenje-presude-Hann-Invest-Informator.pdf>, pristupljeno 4. siječnja 2025.
7. Pajalić, Željko, Kraj evidencije sudske prakse?, *Informator*, br. 6846.–6847- od 29. srpnja 2024., dostupno na <https://informator.hr/strucni-clanci/kraj-evidencije-sudske-prakse?hls=>, pristupljeno 8. siječnja 2025.

THE RULE OF LAW AND INDEPENDENCE OF THE JUDICIARY IN THE REPUBLIC OF CROATIA FROM EUROPEAN LEGAL PERSPECTIVE: REVIEW OF THE HANN-INVEST CASE

Abstract

The principle of the rule of law is one of the fundamental principles of modern liberal democracies. It poses a set of requirements before such systems, without which the rule of law cannot be fully realized. One of these essential requirements is the principle of judicial independence, i.e., the requirement for the judiciary to be fully independent. These requirements have been constitutionalized, not only within national constitutional orders, but also at the level of the European Union, particularly through the renowned Article 19 of the Treaty on European Union and Article 47 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union. These provisions have been repeatedly cited in the case law of the Court of Justice of the European Union when assessing the compatibility of the national regulations with the European standards. That also happened in the (Croatian) Hann-Invest case of 2024, in which the Court determined that some provisions of the Croatian Courts Act and the Court Rules of Procedure were in conflict with the requirements derived from the principle of the rule of law. The Court laid down an interpretation that the national mechanism of “legal understandings” (Article 40 of the Courts Act) and the power of the conditional dispatch of decisions (Article 177 of the Court Rules of Procedure) were not compatible with Article 19 TEU, specifically with the requirements that this European norm (pre)supposes.

Keywords: *the rule of law, the independence of the judiciary, Article 19 TEU, legal understandings, Hann-Invest*